

OPEN BRIEF AAN BARNEVELD

Gemeente
Scherpenzeel

Aan de inwoners en het gemeentebestuur van Barneveld

Beste Barnevelders,

Als burens willen we er niet alleen voor elkaar zijn als de nood het hoogst is (zoals bij onze samenwerking in de Corona-pandemie) maar zijn we ook uit op een goede lange termijn-relatie als burens, en binnen onze 'buurt', de regio. Dat begint bij op feiten gebaseerde uitlatingen, en bij een onbevooroordeelde, frisse blik, en bij een open dialoog waarin meningen kunnen worden gewisseld op basis van openheid en respect. Van ons naar u, en andersom.

In deze open brief willen we u daarom informeren over de feitelijke achtergronden en onze intenties. We hopen dat dit bijdraagt aan wederzijds begrip, en aan het bouwen aan onze toekomstige relatie.

Misvattingen

Over Scherpenzeel wordt nogal wat beweerd. Onze zelfstandige koers zou niet toekomstbestendig zijn. We zouden niet in staat zijn onze maatschappelijke en bestuurlijke uitdagingen op lange termijn waar te maken. Dit 'frame' wordt telkens herhaald, en gaat een eigen leven leiden.

We zien dat er daardoor in Barneveld, onder andere in de (openbare) besprekingen in de Barneveldse raadⁱ, naar onze mening een onjuist beeld is ontstaan over Scherpenzeel. De (nooit weersproken) vrees voor een 'failliete bruid' is niet alleen pijnlijk voor Scherpenzeel, maar ook niet op de feiten gebaseerd. De (juridische context van de) arhi-procedure ligt, door het nieuwe Beleidskader Herindeling uit 2019, genuanceerd. Ook wij willen graag met u aan tafel, maar niet onder provinciale regie. Die keuze wordt niet begrepen, zo bleek tijdens commissievergadering van 27 oktober jongstleden, en in uitspraken in de mediaⁱⁱ. Deze misverstanden willen wij graag uit de weg ruimen.

Feitelijke situatie

We hebben een uitstekend voorzieningenniveau, dat we graag in stand houden. We presteren goed in onze (maatwerk) dienstverlening, zo blijkt uit benchmarks. We weten dat we royaal leven met (voor een klein dorp) bovenmatige voorzieningen als De Breehoek, een eigen bibliotheek, gerenoveerde buitensport faciliteiten zoals Sportpark De Bree en het openluchtzwembad, maatwerk in het sociaal domein, nieuwe onderwijsvoorzieningen en een kwalitatief hoogwaardig onderhoudsniveau in onze buitenruimte. Ook hebben we een oplossing om de toekomst van De Breehoek als huiskamer voor sportief, cultureel, maatschappelijk en bestuurlijk Scherpenzeel veilig te stellenⁱⁱⁱ. Per inwoner zijn we daarmee duurder uit dan gemiddeld. Maar dat hebben de Scherpenzeelers er graag voor over, zo blijkt uit de inwonersparticipatie rondom de Toekomstvisie.

Toekomstvisie: maatschappelijke en bestuurlijke opgaven en ambities in beeld EN in uitvoering

De afgelopen jaren hebben we, met onze inwoners, onze opgaven en ambities in beeld gebracht. Om deze als zelfstandige gemeente waar te kunnen maken is geconstateerd dat er – bovenop alle investeringen in het dorp zelf - flink moet worden geïnvesteerd in onze organisatie. Direct na het vaststellen van de Toekomstvisie 2030, in januari 2019, zijn we met deze investeringen begonnen. In eerste instantie incidenteel gedekt, maar in de wetenschap dat we ons huishoudboekje structureel sluitend moeten hebben. Ook daarin heeft Scherpenzeel verantwoordelijkheid genomen.

Als gemeentebestuur hadden we de benodigde investeringen in onze organisatie kunnen dekken door forse bezuinigingen op ons voorzieningenniveau. Maar de Scherpenzeelers hebben heel duidelijk aangegeven dat ze graag iets meer betalen als ze daarmee (de regie over de gemeentebijdrage aan) de Scherpenzeelse voorzieningen kunnen behouden. In onze begroting is dat uitgewerkt, en we komen uit op een OZB-verhoging van (gemiddeld) 90 euro per huishouden. Deze verhoging voeren we geleidelijk, in 4 jaar door, met stapjes van 4,3 % (bovenop de indexering).

Dat is een politieke, autonome en democratische keuze van onze raad en van onze inwoners, die in grote meerderheid voor dit plan stemden^{iv}. Wij willen deze keuze graag gerespecteerd zien.

Scherpenzeel heeft geen 'evident probleem'

Wellicht heeft u nog geen kans gezien om u te verdiepen in de openbare stukken die wij het afgelopen half jaar hebben gepubliceerd. Wij vinden het dan ook belangrijk, met het oog op de wederzijdse beeldvorming, om langs deze weg de feitelijke situatie toe te lichten.

Er is geen 'evident bestuurskrachtprobleem' zoals bedoeld in het Beleidskader Herindeling 2019^v. De recente review van onze bestuurskrachttopgaven door BMC^{vi} geeft aan dat Scherpenzeel in korte tijd grote stappen heeft gemaakt door te werken aan de bestuurskrachttopgaven, die uit eerder onderzoek naar voren waren gekomen.

In financieel opzicht is het beeld als volgt:

- De Begroting 2021 (die nu voor besluitvorming voorligt in onze gemeenteraad) kent een sluitend meerjarenperspectief, waarbij onze investeringen vanaf 2022 structureel gedekt zijn.
- Dankzij onze incidentele inkomsten houden we de komende jaren ruimte over voor (extra) maatschappelijke ambities, bovenop onze wettelijke taken.
- Scherpenzeel heeft geen schulden, rekent zich niet rijk met onzekere toekomstige rijksbijdragen, en bouwt de reserves voor toekomstige projecten en eventuele tegenvallers verder uit dankzij inkomsten uit o.a. woningbouw.
- Gemeentefondsspecialist dr. Jan Verhagen^{vii} beoordeelt de financiële positie van Scherpenzeel als zeer solide. Scherpenzeel 'houdt de eigen broek op' en is financieel in staat om duurzaam (>10 jaar) de bestuurskracht te vergroten.

We weten, dat Barneveld heel andere opgaven heeft, bijvoorbeeld in het sociaal domein (o.a. De Glind). We meten ons dan ook geen waardeoordeel aan over jullie financiële positie. Ten opzichte van Barneveld zien we echter dat de provincie met twee maten meet. Waar gedeputeerde Markink enerzijds aangeeft^{viii} dat jullie begrotingstekort in het meerjarenperspectief gedekt kan worden uit incidentele inkomsten, wordt ons verweten dat we geen structurele dekking hebben voor onze opgaven (terwijl dat aantoonbaar niet het geval is). Dat steekt.

We willen heel graag samenwerken

Is er dan helemaal niks aan de hand in Scherpenzeel? Nee, natuurlijk niet. Maar Scherpenzeel heeft haar opgaven goed in beeld. We moeten de ingezette koers vasthouden, en ons plan uitvoeren, om de kwetsbaarheid van onze (verhoudingsgewijs kleine) organisatie te ondervangen door een duurzame ambtelijke samenwerking.

Daarvoor liggen reële kansen bij de buurgemeenten. Onze ervaringen met jullie, maar ook met Veenendaal, zijn goed. Daarnaast is ook Ede bereid om te zoeken naar een win-winsituatie.

We willen graag met deze 3 burens in gesprek om tot een langjarige samenwerking te komen, liefst op domeinniveau. Voor ons is hierbij het uitgangspunt: zelf doen als we het verschil kunnen maken voor Scherpenzeel, samenwerken als dat effectiever is. Of we dan straks 1 'preferred partner' hebben, of op domeinniveau een knip maken, en in welke vorm we zo'n samenwerking gieten, dat is een kwestie van samen uitwerken. Het moet voor alle betrokkenen goed voelen en meerwaarde hebben.

Fundamentele en principiële bezwaren tegen het Open Overleg

We begrijpen dat onze weigering, om samenwerking te onderzoeken binnen de kaders van het Open Overleg, vragen oproept. We zijn dan ook graag bereid dit besluit, dat wij niet lichtvaardig hebben genomen, toe te lichten. Ons probleem zit hem in de provinciale regieneming.

We ontkennen niet dat de Wet arhi ruimte biedt aan provincies om de regie over een gemeente over te nemen, maar we hebben er problemen mee dat de provincie volledig voorbijgaat aan de inperking van haar discretionaire bevoegdheid, die voortvloeit uit het nieuwe Beleidskader Herindeling.

Volgens dit nieuwe Beleidskader is provinciale regieneming alleen gerechtvaardigd in het geval van aantoonbare stagnatie in de aanpak van evidente bestuurskrachttopgaven. Noch van stagnatie, nog van evidente bestuurskrachttopgaven zoals het Beleidskader die duidt, is in ons geval sprake.

Bovendien kiest 87% van de Scherpenzeelers voor een zelfstandige toekomst. Draagvlak is, het eerste en essentieel beoordelingscriterium van een eventueel herindelingsontwerp. Zeker als het gaat om de door u voorgestelde lichte samenvoeging. Voor alle helderheid: er is in Scherpenzeel geen draagvlak voor gedwongen herindeling, en al helemaal niet voor een lichte variant, die in onze ogen voelt als een annexatie.

We vinden het dus onterecht dat de provincie de ‘macht’ grijpt over de toekomst van Scherpenzeel. En we betreuren dat de Minister niet de ruimte neemt, die zij voor zichzelf heeft gecreëerd^{ix}, om voorafgaand aan de start van een zo impactvolle regieneming, aan de noodrem te trekken.

Nu zal toetsing straks na afloop van het Open Overleg plaatsvinden. Natuurlijk hebben we vertrouwen in ons eigen verhaal. Wij vertrouwen erop dat uiteindelijk ook de Tweede Kamer, indachtig het nieuwe Beleidskader, gedwongen herindeling zal afwijzen, omdat de evidente noodzaak daartoe en draagvlak daarvoor nu eenmaal ontbreken. Wij zijn dan ook van mening dat dit proces niet alleen onrechtmatig is, maar ook zinloos en schadelijk.

Door de provinciale regieneming wordt de lokale democratie in Scherpenzeel buiten spel gezet. Ons rest straks enkel de mogelijkheid tot het indienen van zienswijzen. GS kan in januari onze financiën bevriezen (bij reguliere herindeling ook die van Barneveld), en daar lijkt vooralsnog weinig tegen te doen^x.

Dit alles heeft een zeer negatieve impact, zowel op onze interne verhoudingen, alsook op onze relatie met onze burens. Alhoewel onze operationele samenwerking naar tevredenheid doorloopt, zijn de besprekingen over uitbreiding van onze samenwerking gestopt, omdat het College van Barneveld deze enkel binnen het Open Overleg wil voeren. Dat is jammer, want we zouden dat gesprek graag hebben doorgezet (alleen niet onder provinciale regie). Het bemoeilijkt het werken aan de maatschappelijke en bestuurlijke opgaven van Scherpenzeel. De interventies van de provincie^{xi} helpen daarbij niet.

Waarom dan niet meedoen aan het Open Overleg?

Ondanks onze principiële bezwaren tegen het starten van het Open Overleg^{xii} hebben we lang nagedacht over of we hieraan dan toch niet beter mee konden doen. Zoals terecht ook in uw raad is gesteld, ‘als er over je gepraat wordt kun je maar beter aan tafel zitten’. Uiteindelijk hebben we besloten dit niet te doen. We hebben onvoldoende vertrouwen in de aanpak van de provincie^{xiii}.

Gemiste kans of schotel Linzenmoes?

Lokale autonomie is, ook naar de toekomst toe, een groot goed. Wij willen niet als Ezaú zijn, die zijn eerstgeboorterecht opgaf voor een schotel linzenmoes. Uiteraard beseffen we, dat het Open Overleg de ruimte biedt om te onderhandelen. Met jullie, over instandhouding van onze voorzieningen op het niveau zoals we dat nu gewend zijn, en over onze (gezamenlijke) opgaven. En met de provincie, over een financiële ondersteuning daarbij.

Maar je kunt je zelfstandigheid maar één keer weggeven. Door ons te laten verleiden door (vermeend) gewin op korte termijn zouden we voorbijgaan aan de autonome en democratische besluitvorming in onze raad, en aan de wensen van onze inwoners (daar doen we ‘t uiteindelijk voor!).

Bovendien onderschrijven onze eigen analyses^{xiv} de houdbaarheid en meerwaarde van onze koers.

Wij staan voor principes, juiste procedures en de wet. Onze keuze is daar dan ook op gebaseerd. Dat zien wij als opdracht, als plicht naar onze inwoners.

Uiteraard staat het u vrij hierin uw eigen afweging te maken. Maar wij zijn van mening dat u, met uw rolneming in, en steun voor, de door de provincie in gang gezette artikel 8 arhi-procedure, hierin ook een aandeel en verantwoordelijkheid heeft richting Scherpenzeel.

Wat vragen wij van Barneveld?

We willen graag samen optrekken als goede buur. We kiezen er daarom voor om jullie houding te interpreteren als een uiting van oprechte zorg en betrokkenheid bij Scherpenzeel.

Wat wij echter van u nodig hebben is uw collegialiteit, wederzijds respect en een frisse blik richting onze toekomst als goede burens:

- Neem kennis van ons dossier, en van de juridische context, waarbinnen de provincie opereert;
- Respecteer onze autonomie, onze democratische besluitvorming, en het Beleidskader Herindeling, dat provinciale regieneming in dit geval uitsluit;
- Werk, als goede buur, niet mee aan onterechte framing en aan dit even onwenselijke als onrechtmatige proces.

Kortom, stel u op als partner, nu en in de toekomst, en sta open voor een goed gesprek over onze toekomstige samenwerking als autonome, zelfstandige entiteiten, in het belang van uw en onze inwoners, en in het belang van onze regio.

Uitgestoken hand

We beseffen dat deze situatie alleen maar verliezers kent. Dat is noch voor de inwoners van Barneveld, noch voor de inwoners van Scherpenzeel, prettig. Wat de toekomst ons ook brengen zal, welke maatschappelijke uitdagingen ook op ons pad zullen komen, Scherpenzeel en Barneveld zijn burens, en zullen dat altijd blijven. En wij hebben liever een goede buur dan een verre vriend. Daarom moeten we elkaar zien te verstaan, en werken aan onze relatie.

We doen met deze brief dan ook een ultieme oproep aan jullie om jullie (nog meer) op de hoogte te stellen van de feiten en achtergronden in dit dossier.

Wij vragen de ruimte en het respect voor onze autonome en democratische keuze om onder eigen regie aan onze eigen toekomst te werken. Voor ons dorp, en voor onze inwoners.

Als zelfstandige (en soms misschien in uw ogen eigenwijze) buur doen we dat graag samen met Barneveld en met de regio. Niet vanuit dwang, maar als partners in de regio, vanuit vrije wil, vanuit collegialiteit, én met draagvlak van onderop.

We hopen dat deze brief u zal helpen in uw oordeelsvorming over het actuele vraagstuk omtrent onze toekomstige relatie. We begrijpen dat deze brief bij u vragen op kan roepen en de behoefte kan wekken aan meer informatie. Uiteraard zijn wij graag bereid om informatie te verstrekken, of nog beter, als goede burens met elkaar in gesprek te gaan.

Met vriendelijke groet,

College van Burgemeester en Wethouders Scherpenzeel

Bijlagen:

1. Beleidskader Herindeling 2019
2. Optimalisatiestudie De Breehoek, Draaijer en Partners, mei 2020
3. Kadernota 2021-2024
4. Beoordeling Kadernota 2021 2024 Scherpenzeel, dr. Jan Verhagen, 170620
5. Zicht op Bestuurskracht, BMC, Review Bestuurskrachtopgave Scherpenzeel, 28 september 2020
6. Argumentenkaart 2020
7. Bezwaarschrift en Schorsingsverzoek, incl. pleitnota
8. Concept-Programmabegroting 2021-2024
9. Reactie op notitie GS dd. 131020

NB alle bijlagen zijn te downloaden via deze link www.scherpenzeel.nl/toekomstvisie

Afschrift aan: gemeenteraad Scherpenzeel, College van Gedeputeerde Staten,
Provinciale Staten, Minister BZK, Vaste Kamercommissie BZK.

Noten

ⁱ Zie o.a. <https://www.scherpenzeelsekrant.nl/premium/lokaal/politiek/363126/politiek-barneveld-over-scherpenzeel-zo-los-je-een-bestuurscris> en

https://www.scherpenzeelsekrant.nl/premium/lokaal/politiek/362567/bruidegom-barneveld-durft-zich-nog-niet-bloot-te-geven/cO_o_W4Go_LgqSM7QpEQAek4999aQDvFBQIRPszLgww4hn1AJ-2gv3k6WzJcVpZEBNvhne9BGLjDa2ip5MLqcAi6wp1uaJu_ultD9IKt6Akcw1SnIF9rvzCJXlii0y

ⁱⁱ Zie https://www.scherpenzeelsekrant.nl/premium/lokaal/politiek/372416/burgemeester-barneveld-geen-begrip-dat-scherpenzeel-niet-aan-fu/_8_Enu9DSvWNdnDKkA5hE2hWw9S6pxLLNadkGUANQCjSS6VCvbf0MCAJIWkyVwoTbGD7UQaTX32bkMKm2eA_rl7DAAMf7teiD-inJSRog9JLZYEkqf2NjkWOziGWK1

ⁱⁱⁱ In het geval van herindeling verdwijnt de gemeente als huurder en zal het exploitatietekort in De Breehoek oplopen naar €400.000,= per jaar, zo blijkt uit een verkenning van toekomstscenario's (**Optimalisatiestudie De Breehoek, Draaijer en Partners, mei 2020**).

^{iv} Door middel van een peiling door Motivaction (juli 2020) onder alle inwoners van Scherpenzeel van 16 jaar en ouder. Bij een opkomst van 59% koos 87% (een absolute meerderheid van de Scherpenzeelers) op basis van de Kadernota voor een zelfstandige toekomst.

^v Het **Beleidskader Herindeling 2019** zegt hierover: *'Bij evidente bestuurskrachtproblemen kan gedacht worden aan het niet meer in staat zijn tot het organiseren van adequate dienstverlening richting inwoners of het niet in staat zijn tot het leveren van de nodige bijdrage aan het realiseren van maatschappelijke opgaven.'*

^{vi} Zie **Zicht op Bestuurskracht, BMC, Review BKO Scherpenzeel, 28 september 2020**

^{vii} Zie **Beoordeling Kadernota 2021-2024 Scherpenzeel, dr. Jan Verhagen, 170620**

^{viii} Zie <https://www.barneveldsekrant.nl/premium/lokaal/politiek/373011/-dit-fusietraject-verloopt-cht-open-en-transparant-> Ook ten aanzien van het realiteitsgehalte van onze woningbouwambities (bijvoorbeeld in vergelijking met die van jullie) ontbreekt ten enenmale een frisse, onbevooroordeelde blik.

^{ix} Naast inhoudelijke randvoorwaarden die aan de start van een art. 8 arhi procedure worden gesteld (stagnatie in de aanpak van evidente bestuurskrachtproblemen) stelt het Beleidskader Herindeling over de rol van de Minister: *Het is met het oog op een gedragen proces wenselijk dat de minister van BZK tijdig door de betrokken provincie wordt geïnformeerd over voorgenomen herindelingen en het hierbij voorgestane proces, onafhankelijk van de herkomst van het initiatief. Het informeren omtrent een mogelijk provinciaal initiatief geschiedt per brief en een toelichtend gesprek. Dit gebeurt nog in de fase voorafgaand aan een mogelijk besluit van de provincie om een procedure te starten conform artikel 8 van de Wet arhi. Hierbij gaat het om de overwegingen om het initiatief tot herindeling (over) te nemen en waarom juist op dit specifieke moment. Het overleg met de provincie biedt de mogelijkheid aan de minister van BZK om nadere vragen te stellen en aandachtspunten voor het proces aan de provincie mee te geven. Inhoudelijke beoordeling van het voorstel vindt, zoals wettelijk vastgelegd, plaats bij ontvangst van het herindelingsadvies. De minister van BZK zal in voorkomende gevallen de Tweede Kamer informeren over een provinciaal besluit tot start van een artikel 8 procedure.*

De Minister HOEFT dus in deze fase niet per definitie een standpunt ex ante in te nemen, maar is wel op de hoogte gesteld, en draagt daarmee een verantwoordelijkheid.

^x Zie correspondentie inzake bezwaarschrift en schorsingsverzoek. De Minister heeft ons bezwaar in dezen op procedurele gronden afgewezen. Ook de provincie is van mening dat tegen het besluit om een arhi-procedure te starten geen bezwaar openstaat. De Commissie voor de Rechtsbescherming heeft inmiddels advies uitgebracht aan GS; wij verwachten medio november een Besluit op Bezwaar, waarbij wij uiteraard naast een procedureel oordeel ook op een inhoudelijke reactie op onze bezwaren hopen.

^{xi} Illustratief hiervoor is de 'explosieve' brief, die de provincie anderhalf uur voorafgaand aan onze raadsvergadering van 8 oktober jl. aan ons college en onze raad stuurde. Niet alleen is dit (inhoudelijk) een voorbeeld van hoe framing wordt toegepast, maar ook helpt dit niet in onze pogingen om tot verbetering in het politiek-bestuurlijk samenspel tussen college en raad, en binnen de raad, te komen. Onze **Reactie op notitie GS dd. 131020** is als bijlage bijgevoegd.

^{xii} Zie **Bezwaarschrift, Schorsingsverzoek, Pleitnota en bijbehorende correspondentie**.

^{xiii} Samengevat zijn onze bezwaren tegen het Plan van Aanpak als volgt:

1. Het Open Overleg is niet open:
 - a. er zijn (door de 'stip op de horizon' die vereist is in variant B) slechts twee opties.
 - b. op basis van onze ervaringen tot op heden hebben wij niet het gevoel dat de provincie nog met een open, frisse en onbevooroordeelde blik naar Scherpenzeel, en naar de door ons ingezette koers, kijkt
2. De provincie gaat voorbij aan de feitelijke opgaven van Scherpenzeel (die zouden immers centraal moeten staan om tot proportionele oplossingen te komen)
3. De kwalitatieve stakeholder-benadering in het participatieproces is onvoldoende transparant en objectief.

^{xiv} Zie **Argumentenkaart 2020 (bijgevoegd)**, en **Kadernota 2021-2024** (m.n. deel A en Bijlagen 1 en 3).